

Titel: Den religiøse Tilstand

Citation: "Den religiøse Tilstand", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-drt-txr-shoot-k3.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

3. Tilblivelseshistorie

SK angreb den officielle kristendomsforkyndelse i Danmark, først med 21 artikler i *Fædrelandet* (fra den 18. dec. 1854 til den 26. maj 1855), dernæst med sit tidsskrift *Øieblikket*. * Artiklen »Den religieuse Tilstand« var SKs niende indlæg i denne kirkestrid.

Kladdematerialet peger på, at størstedelen af teksten er blevet skrevet i ét stræk (ms. 1.1), siden er tre løse blade kommet til (mss. 1.1.1-1.1.3), og afslutningsvis er teksten blevet redigeret væsentligt.

Af indledningen (i ms. 1.1), der siden er blevet slettet, fremgår det, at SK tager afsæt i bispevielsen af H.L. Martensen den 5. juni 1854 og Martensens hyrdebrev »Til Geistligheden i Sjællands Stift« af den 6. juni 1854, trykt i *Berlingske Tidende*, nr. 132, den 10. juni 1854:

»Kaldet og indviet til Biskop«, som det hedder i Deres »Hyrdebrev« er De altsaa nu Landets øverste Geistlige: saa maa jeg tillade mig, et af Faarene, at henvende følgende Spørgsmaal til Dem: Mener De, Biskop M, i god Forstaaelse med mig at kunne gaae ind paa følgende Opfattelse af (...) *

Hvorefter de ord, der indleder den trykte artikel, følger:

Den religieuse Tilstand i Landet er (...) *

Kladden er således tidligst påbegyndt i juni 1854.

Sidenhen er udvidelserne af teksten med to af de løse blade (mss. 1.1.1 og 1.1.3) sandsynligvis kommet til, således at teksten nu afsluttes med sted og initialer i ms. 1.1.3. Efter denne afslutning er tilføjet en hilsen til Martensen med den tilhørende marginalbemærkning »NB Bruges ikke«:

Kjere Biskop M.! I Frygt og Bæven og megen Anfegtelse er jeg, selv ulykkelig, det blot Msklige saa sympathetisk hengiven som muligt. Vov at have Tillid til mig; befael Dem Gud i Vold og lad mig raade – og De skal see en Vending, for hvilken baade De og mange Andre engang ville takke mig. Men, men bruges der endog blot en Million-Deel verdslig Klogskab mod mig, i samme Øieblik er jeg uendelig forandret, saa kan jeg ikke vide, om det ikke maa skee det Forfærdelige, hvad jeg, ogsaa for min egen Skyld, gyser mere for end for Døden. See Dem da vel for Biskop M.! Kunde dette hjælpe, jeg er villig nok til ydmygt nedkastet at bede til Gud, at det ikke maa skee, at det ikke maa falde Dem ind at ville være verdslig klog. Jeg vil gjøre mere, jeg beder Dem, hører De Biskop M, jeg beder Dem lad det fare. Men saa, ja ved den levende Gud, saa ikke eet Ord mere. Kun jeg har ikke Ansaret; hvad der saa end skeer, vil jeg, forstaaet af de Samtidige, vise bort fra mig og sige: gaaer til Biskop M., han bærer Ansaret.*

Vendingen »verdslig Klogskab« kan indikere, at denne tilføjelse er foranlediget af Martensens indlæg i debatten den 28. dec. 1854,* hvori omtrent samme vending bruges.

Sandsynligvis som led i en afsluttende redigeringsproces er dateringen »Januar 1855« og forfatterinitialerne blevet tilføjet med blyant (i begyndelsen af ms. 1.1). Blyantsletningerne, bl.a. af indledningen og afslutningen (i ms. 1.1) samt det ene løse blad (ms. 1.1.3), såvel som indvisningen af det tredje løse blad (ms. 1.1.2) kan muligvis også tidsfæstes hertil. Hvorvidt dateringen passer, eller den blot er angivet efter SKs hukommelse, vides ikke, men idet artiklen først blev trykt i slutningen af marts 1855, er det muligt, at den egentlige redigeringsproces har fundet sted efter januar 1855.

Der foreligger ingen renskrift (trykmanuskript) til artiklen.